

SINTALITATEA COLECTIVULUI DE ELEVI

Metode și procedee necesare cunoașterii colectivului de elevi

Prof. Silvia MARINESCU
Colegiul Național Zinca Golescu, Pitesti

Clasa de elevi este un concept ce desemnează o colectivitate cu trăsături specifice.

Simpla adunare a unor elevi într-o clasă nu reprezintă o colectivitate. Colectivul de elevi (concept care cunoaște o multitudine de definiții generate de multiplele sensuri date chiar conceptului de colectiv) este, în general, definit prin analogie cu grupul social, ca o variantă a acestuia. În această viziune el prezintă o serie de trăsături comune cu celelalte variante dar și caracteristici ce-l diferențiază de celelalte grupuri sociale.

Coeziunea colectivului de elevi este o rezultată a organizării interne structurale a acestuia. Relațiile interpersonale din interiorul unui colectiv școlar pot fi mai mult sau mai puțin intense, mai mult sau mai puțin stabile, având un rol deosebit asupra realizării eficiente a activității școlare. Coeziunea colectivului rezultă din jocul contradictoriu al forțelor ce acționează în interiorul colectivului pentru atragerea tuturor membrilor săi la viața și activitatea ce se desfășoară aici.

Ocupându-se de **factorii coeziunii colectivului**, Jean Maisonneuve îi împarte în două categorii: **extrinseci și intrinseci**. Primii reprezintă doar condiții mai mult sau mai puțin favorabile, efectul lor fiind detectabil numai prin intermediul celor intrinseci. Ei determină și direcționează coeziunea colectivului.

Factorii intrinseci pot fi împărțiți în două categorii: factori socio-afectivi și factori socio-operatori sau funcționali. Din prima categorie fac parte diverse stări afective favorabile conlucrării și interacțiunii în vederea atingerii obiectivelor urmărite. Așa ar fi atracția și interesul față de diverse acțiuni colective, mândria de a face parte din colectiv. Din cea de-a doua categorie fac parte factori care vizează organizarea colectivului, cum ar fi distribuirea deroluri, stilul de conducere, etc.

Dinamica colectivului de elevi este un alt parametru de analiză a acestuia. Ea surprinde totalitatea transformărilor ce au loc în interiorul colectivului, transformări care-i imprimă acestuia o anumită traiectorie. Este vorba despre evoluția colectivului ca întreg și nu de anumite modificări izolate ce se produc în interiorul său. Cunoașterea dinamicii presupune în mod firesc descifrarea forțelor motrice care se află la originea acestui proces, adică a contradicțiilor interne dintre cele două tipuri de structuri, formală și informală. Dinamica colectivului îmbracă o anumită tendință logică și parcurge multe etape care se cer a fi foarte bine cunoscute pentru a le putea coordona.

Se afirmă despre colectivul de elevi că are un sens evolutiv ondulatoriu, întrucât se înregistrează fluctuații care-i imprimă o altă traiectorie decât cea linear ascendentă. În faza incipientă, de constituire a colectivului, contradicțiile și tensiunile interne sunt atenuate, coeziunea fiind în acest fel mai puternică; în clasele următoare, asemenea fenomene cunosc o anumită intensificare, coeziunea slăbește, pentru ca în faza finală să se manifeste o creștere remarcabilă a coeziunii, de această dată prin atenuarea conflictelor determinată de alte cauze și implicații (o mai bună cunoaștere, obiective comune mai bine conștientizate).

Cunoscând această evoluție ondulatorie în dinamica colectivului, dirigintele trebuie să urmărească conștient, de-a lungul ciclului școlar, fiecare fază și să intervină discret dar eficient, în momentele de scădere a coeziunii colectivului.

Scopurile colectivului sunt acele elemente comune în viața colectivului, punctul de sprijin al acțiunii specifice a acestuia. Colectivul de elevi este, din acest punct de vedere, acel grup educațional constituit în vederea atingerii unor scopuri educative care, la rândul lor, sunt subordonate idealului educațional. Rațiunea existenței sale este deci, asigurarea condițiilor propice dezvoltării unei atitudini cooperant participative, expresie a mobilurilor fundamentale de dezvoltare a societății umane.

Colectivul de elevi, ca grup social, se prezintă și funcționează ca o unitate microsocioală de sine stătătoare. **Sintalitatea** sa desemnează tocmai totalitatea trăsăturilor ce caracterizează un colectiv concret, privit ca un tot, ca un întreg care se deosebește de alte colective. Astfel, colectivele a două clase paralele, deși cuprind elevi de aproximativ aceeași vârstă, au același tip de activitate, scopuri asemănătoare, totuși nu sunt identice.

Dacă pentru diriginte, obiectul cunoașterii psihologice a elevilor este personalitatea fiecăruia dintre ei, obiectul cunoașterii psihologice a colectivului de elevi este sintalitatea acestuia. Nu este suficientă cunoașterea personalităților ce formează colectivul ci, se conturează necesitatea cunoașterii modului concret de interacțiune dintre acestea în structura sintalității colectivului.

În literatura de specialitate s-au conturat câteva **metode și procedee destinate cunoașterii sintalității colectivelor de elevi**. Dintre acestea mai importante sunt:

❖ **Observația psihologică**

Aceasta constă în înregistrarea și prelucrarea datelor despre colectiv, obținute prin contactul direct cu acesta. Dirigintele este cel mai în măsură să o facă, în calitatea lui de manager al activității educative explicite și de coparticipant la realizarea acesteia. Observațiile trebuie să fie sistematice, cu obiective bine precizate, iar înregistrarea datelor trebuie să fie fidelă, menționându-se circumstanțele concrete în care s-au produs observațiile înregistrate.

❖ **Tehnicile sociometrice**

Reprezintă un ansamblu de instrumente și procedee destinate înregistrării și măsurării intensității și configurației relațiilor interpersonale din interiorul colectivului de elevi și înregistrării aspectelor privind dinamica acestora. Principalele tehnici sociometrice utilizate sunt: testul sociometric, indicii sociometrici, sociograma individuală și colectivă, cadranele sociometrice.

❖ **Metoda chestionarului**

Chestionarele pot fi orale sau scrise. Ele presupun răspunsul la un set de întrebări referitoare la problemele colectivului. Această metodă oferă posibilitatea ca dirigintele să verifice unele constatări și aprecieri privind elevii și colectivul în ansamblul său.

❖ **Metoda scârilor de opinii**

Este o variantă a chestionarelor. În acest cadru fiecare întrebare are asociată o scară de răspunsuri posibile ordonate într-un anumit fel, după intensitate sau după număr de subiecți, cel care răspunde urmând să își aleagă acel interval al scării care se potrivește opiniei personale. (Exemplu de scări: toți, foarte mulți, câțiva, puțini / foarte mult, mult, puțin, deloc, etc.).

❖ **Metoda aprecierii obiective a personalității**

Este cunoscută și sub denumirea de "**tehnica Zapan**" și urmărește cunoașterea unor trăsături de personalitate ale membrilor unui colectiv pornind de la aprecierile pe care elevii înșiși sunt solicitați să le facă asupra propriilor colegi. Cerându-se aprecieri privind trăsăturile caracteriale și moral volitive, educatorul va putea desprinde modul de raportare al elevilor la unele norme și valori după care se conduce colectivul de elevi în aprecierile membrilor săi; dirigintele va putea astfel concluziona cu privire la locul pe care îl ocupă fiecare elev în ierarhia climatului moral al colectivului din care face parte.

❖ **Metoda experimentului acțional - ameliorativ**

Este o metodă de intervenție. După ce aplicarea celorlalte metode determină formarea unei opinii cu privire la trăsăturile definiției ale unui colectiv de elevi, educatorul poate să-și proiecteze o intervenție educativ – ameliorativă (sau stimulatorie) pe coordonatele concrete care necesită o asemenea intervenție. Intervențiile au o dublă determinare: retroactivă (ca o consecință firească a ceea ce s-a întâmplat în colectiv) și proactivă (cu privire la consecințele ulterioare).

Educatorul trebuie să-și îndrepte atenția în mod explicit spre cunoașterea și influențarea dinamicii colectivului de elevi. El este obligat, prin natura sarcinilor sale educaționale, să îi cunoască foarte bine pe fiecare dintre elevii cu care lucrează precum și colectivul în ansamblul său, ca sintalitate, pentru ca toate intervențiile sale să fie eficiente.

Bibliografie

- Bălan, A. – Consiliere educațională, Cluj Napoca, 2001
- Niculescu, R.M. – Pedagogie generală, Ed. Scorpion, București, 1996
- Toma, S. – Profesorul, factor de decizie, Ed. Tehnică, București, 1994